

Раїса Федоренко

**ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ КЛІЄНТІВ
РІЗНИХ КАТЕГОРІЙ**

Методичні рекомендації до освітнього компонента

**«ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ КЛІЄНТІВ РІЗНИХ
КАТЕГОРІЙ»**

**(Магістр спеціальності 053 Психологія
освітньо-професійної програми «Практична психологія
(психологічне консультування та психотерапія)»**

УДК 159.9 : 005.942 (072)

Ф 33

Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(Протокол № 7 від 27 березня 2024 р.)

Рецензенти :

Гошовський Я.О. - доктор психологічних наук, професор кафедри педагогічної та вікової психології Волинського національного університету імені Лесі Українки

Пастрик Т.В. - доктор психологічних наук, доцент, ректор КЗВО «Волинський медичний інститут» Волинської обласної ради.

Ф 33 Федоренко Р.П.

Психологічне консультування різних категорій клієнтів : методичні рекомендації до освітнього компонента «Психологічне консультування різних категорій клієнтів ». Луцьк, Вежа-Друк : 2024. 48 с.

У методичних рекомендаціях до освітнього компонента «Психологічне консультування різних категорій клієнтів» викладено мету вивчення дисципліни, загальні вимоги до підготовки здобувачів вищої освіти, представлено опис навчального курсу, силабус, питання для самоконтролю, зміст практичних завдань, завдання для самосійної роботи, ІНДЗ, інформаційні ресурси та рекомендовану літературу, словник уживаних термінів.

Методичні рекомендації до освітнього компонента «Психологічне консультування клієнтів різних категорій» рекомендуються здобувачам вищої освіти спеціальності 053 «Психологія» освітньо-професійної програми «Практична психологія (психологічне консультування та психотерапія)».

УДК 159.9 : 005.942 (072)

ВНУ імені Лесі Українки, 2024
Федоренко Р.П., 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА	4
АНОТАЦІЯ КУРСУ	5
СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА.....	6
ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ	7
ЛАБОРАТОРНІ ЗАВДАННЯ	12
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ	15
ІНДИВІДУАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ	16
ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ	20
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ	23
ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАДАЧІ	24
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ	30
КОРОТКИЙ СЛОВНИК УЖИВАНИХ ТЕРМІНІВ.....	31
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	42

ВСТУП

Освітній компонент «Психологічне консультування клієнтів різних категорій» є нормативним курсом циклу навчальних дисциплін професійної та практичної підготовки фахівців-психологів і займає чільне місце серед дисциплін практичної підготовки фахівця-психолога. Її специфічним предметом є дослідження психічних станів та психологічних труднощів клієнтів різних категорій.

Тематика освітнього компонента призначена для вивчення студентами особливостей практики психологічного консультування, специфіки надання психологічної допомоги різним категоріям клієнтів, особливостей організації й проведення консультативного процесу з ними; застосування спеціальних технік в консультативній роботі практичного психолога. Вивчення освітнього компонента «Психологічне консультування клієнтів різних категорій» не обмежується засвоєнням теоретичного матеріалу, також формує у студентів певні практичні навички.

ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна /освітньо-наукова/освітньо-творча програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	05 Соціальні та поведінкові науки,	Нормативний
Кількість годин/кредитів <u>150/5</u>	053 Психологія, освітньо-професійна «Практична психологія (психологічне консультування та психотерапія)», освітній рівень Магістр	Рік навчання <u>1</u>
ІНДЗ: <u>Є</u>		Семестр <u>1</u> -ий <u> </u>
Мова навчання		Лекції <u>26</u> год.
		Практичні (семінарські) <u>24</u> год.
		Лабораторні <u>24</u> год.
		Консультації <u>8</u> год.
		Самостійна робота <u>68</u> год.
		Форма контролю: екзамен
		українська

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Пререквізити: Вивчення освітнього компонента базується на відповідних курсах загального та професійного циклів підготовки попередніх років навчання: загальна психологія, основи практичної психології, психодіагностика, вікова психологія та психологічне консультування

Постреквізити: психологія сім'ї, психотерапія, психологія здоров'я.

Метою викладання освітнього компонента «Психологічне консультування різних категорій клієнтів» є ознайомлення студентів з широким колом теоретико-методологічних питань психологічного консультування через призму теорій особистості, формування системи наукових знань в галузі практики напрямків психологічного консультування, оволодіння категоріальним апаратом психології консультування на базі ґрунтовного знайомства з основною психологічною літературою, формування вмінь та навиків проведення консультативного процесу.

Предметом вивчення освітнього компонента є: організація й проведення консультативної роботи; психологічні основи надання практичної допомоги різним категоріям клієнтів; оволодіння основними навичками консультативного процесу.

Завданням освітнього компонента передбачається формування у студентів: знань про сферу застосування психологічного консультування, основних методів і моделей консультування; навичок проведення консультативного процесу в різних сферах. опанування студентами техніками проведення консультування.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ (КОМПЕТЕНТНОСТІ)

Загальні компетентності (ЗК)

- ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- ЗК9. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.
- ЗК10. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)

- СК5. Здатність організувати та реалізувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.
- СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.
- СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

Програмні результати навчання (ПР)

ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПР6. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.

ПР7. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.

СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Таблиця 2.

№	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
		Усього	у тому числі						
			Лек.	Практ.	Лаб.	Кон- сульт льт.	Метод викла- дання	Само- стійн. робо- та	Фор- ми конт- ро- лю Бали
Змістовий модуль 1. Основи сучасного психологічного консультування									
	Тема: Основні форми надання психологічної допомоги. Суть та мета психологічного консультування.	14	2	2			Лекція-диспут	10	ДС 2
	Тема: Ведення консультативного процесу. Структура консультування.	20	4	4	4	2	Лекція-диспут	8	ДБ 4
	Тема: Напрямки психологічного консультування. Різновиди психологічної консультації.	18	2	2	4	2	Лекція-диспут	8	ДС 2

Тема: Правила ефективного консультування. Професійно важливі якості психолога-консультанта в професійній діяльності	18	4	4	4		Метод круглого столу	8	ІРС 4
Разом за змістовим модулем 1	70	12	12	12	4		34	12
Змістовий модуль 2. Особливості надання консультативної допомоги клієнтам різних категорій								
Тема: Етика психологічного консультування та професійної взаємодії	16	2	2	2		Лекція-диспут	10	РЗ/К 2
Тема: Психологічна допомога клієнтам у кризових станах	18	4	2	4	2	Лекція-диспут	8	ІРС 4
Тема: Психологія консультування осіб в особливих випадках	24	4	4	2	2	Лекція-диспут	8	РП 3
Тема: Психологія консультування окремих категорій клієнтів*	22	4	4	4		Проблемна лекція	8	РМГ 4
Разом за змістовим модулем 2	80	14	12	12	4		34	12
Оцінювання знань (балів) :								
Практичні, лабораторні								18 12
Модульна контрольна робота								60
ІНДЗ								10
Всього годин/балів	150	26	24	24	8		68	100

**До проведення занять з освітнього компонента залучаються практичні психологи з різних сфер психологічної діяльності.*

Заняття включають інтерактивні методи навчання:

ДС – дискусія, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІРС – індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, РП – робота в парах, Р – реферат, а також аналіз власної діагностично-консультативно-терапевтичної діяльності тощо.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Практичні завдання № 1-2

до курсу «Психологічне консультування клієнтів різних категорій»

Тема : Сутність консультативного процесу: практичний аспект.

Структура та етапи консультування

1. Рівні психологічного консультування.
2. Причини звернень до психолога.
3. Умови проведення консультування.
4. Завдання психолога-консультанта.
5. Структура психологічного консультування, стадії консультативного процесу.
6. Психологічний анамнез і первинна психодіагностика.
7. Визначення психологічної проблеми, формування і вирішення терапевтичної задачі.
8. Консультант і етапи консультування.
9. Монолог клієнта і його інтерпретація.

Практичне завдання № 3

до курсу «Психологічне консультування клієнтів різних категорій»

Тема : *Психологія консультативного контакту*

1. Поняття про консультативний контакт та терапевтичний клімат.
2. Фізичні та емоційні компоненти терапевтичного клімату.
3. Довіра в консультуванні.
4. Навички підтримки консультативного контакту.
5. «Перенос» і «контрперенос» у консультуванні.

Практичне завдання № 4

до курсу «Психологічне консультування клієнтів різних категорій»

Тема : *Специфіка телефонного консультування*

План

1. Особливості процесу телефонної розмови.
2. Етапи та техніки телефонного консультування.
3. «Телефон довіри».
4. Прийоми та методи психологічного консультування на «Телефоні довіри».

Практичні завдання № 5-6

до курсу «Психологічне консультування клієнтів різних категорій»

Тема : *Специфіка сімейного консультування*

План

1. Порушення функціонування сім'ї.
2. Психограма подружніх взаємин.

3. Особливості консультування подружньої пари.
4. Організація консультативної взаємодії з подружжям.
5. Індивідуальне консультування партнерів.
6. Надання психологічної допомоги дітям розлучених батьків.
7. Психологічна допомога сім'ям учасників бойових дій.

Практичні завдання № 7-10

до курсу «Психологічне консультування клієнтів різних категорій»

Тема : Особливості консультування клієнтів різних категорій

План

1. Специфіка консультування осіб із депресивними розладами.
2. Психологічна допомога особам із суїцидальними намірами.
3. Особливості роботи психолога з клієнтами з розладами поведінки.
4. Надання психологічної допомоги жертвам сексуального насилля.
5. Специфіка консультування осіб з алкогольною залежністю.
6. Особливості роботи з клієнтами, які переживають втрату.
7. Особливості роботи психолога з клієнтами у кризових станах.
8. Консультування клієнтів інших категорій (тема на вибір).

Практичні завдання № 11 - 12

до курсу «Психологічне консультування клієнтів різних категорій»

Тема : *Застосування діагностичних методів в консультативному процесі*

План

1. Вербальні методики, особливості їх застосування.
2. Проективні методи діагностики в консультуванні.
3. Методики для діагностики особистісних особливостей.
4. Методики для діагностики шлюбно-сімейних взаємин.
5. Діагностика батьківсько-дитячих стосунків.
6. Методи діагностики кризових станів особистості.

Рекомендована література :

1. Васьківська С. В. Основи психологічного консультування: Навч. посіб. Київ: Четверта хвиля, 2004. 256 с.
2. Васьківська С. В. Технологія консультування. Київ: Главник, 2005. 96 с.
3. Васьківська С. Психологічний запит клієнта. *Психолог.* 2007. (№ 4). С. 17–18.
4. Вашека, Т. В. Основи психологічної практики: навч. посіб. Київ: НАУ-друк, 2009. 200 с.
5. Магдисюк Л.І., Федоренко Р.П. Основи психологічного консультування : навч.посіб. Луцьк, Вежа-Друк, 2022. 360 с.
6. Морозов С. М. Психодіагностика. Тести. Методика та практика застосування. Київ: Главник, 2004. 221 с.
6. Осадько О.Ю. Технології психологічного консультування. Київ: Ред. загальнопеда. газ., 2005. 128 с.
7. Основи практичної психології / В. Панок та ін. 2-ге вид., стереотип. Київ: Либідь, 2001. 536 с.
8. Федоренко Р. П., Мушкевич М. І., Дучимінська Т. І., Магдисюк Л. І. Психологія молодого сім'ї: монографія. Вид. 2-ге, доповн. та змін. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. 392 с.
9. Федоренко Р. П., Мушкевич М. І., Коширець В. В. Психологічне консультування: зміст, прийоми, технології. Вид. 2-ге, змін. та доп. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. 368 с.
10. Федоренко Р.П. Практикум з психологічного консультування: навчально-методичний посібник. Луцьк: «Вежа», 2005. 105 с.
11. Федоренко Р.П. Психологія молодого сім'ї та сімейна криза: монографія. Луцьк: «Вежа», 2007. 195с.
12. Федоренко Р.П. Психологія сім'ї: навч. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 480 с.
13. Федоренко Р.П. Психологія суїциду: навч. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2016. 340 с.
14. Федоренко Р.П. Психологія суїциду: Навчальний посібник. Луцьк: «Вежа», 2011. 234 с.
15. Федоренко Р.П., Шкарлатюк К.І. Психологічний практикум з консультування: зміст, прийоми, технології. Луцьк : Східноєвроп.нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 200 с.
16. Хомич Г.О., Ткач Р.М. Основи психологічного консультування: Навч. посіб. Київ: МАУП, 2004. 152 с.
17. Цимбалюк І. М. Психологічне консультування та корекція: навч. посіб. Київ: Професіонал. 2007. 544 с.

Методичні вказівки до проведення практичних занять з навчальної дисципліни «Психологічне консультування клієнтів різних категорій»

Важливою формою навчання є практичні заняття, які дають можливість значно розширити пізнання предмету шляхом вивчення додаткової літератури та сформувати вміння і навички практичного застосування отриманих теоретичних знань шляхом індивідуального виконання студентом відповідно сформульованих завдань.

Проведення практичних занять названої освітньої компоненти спрямоване на глибоке вивчення особливостей консультативної допомоги, формування вмінь застосування різноманітних психологічних методів і методик, надання професійної консультативної допомоги, в процесі якої клієнт формує здатність вирішувати психологічні проблеми, що виникають у його житті.

Під час проведення практичного заняття студенти роблять повідомлення, невеликі доповіді і реферати, предметом яких можуть бути не тільки вказані в темі практичних занять питання, але і окремі, як правило, особливі, випадки, які носять дискусійний характер та ін.

Практичні заняття з навчального курсу „Психологічне консультування клієнтів різних категорій” орієнтовані також на оволодіння студентами методами надання необхідної психологічної інформації клієнту, яка допомагає глибше усвідомити себе і своє соціальне оточення, налагодити з ним більш гармонійні стосунки (на наведених конкретних прикладах роботи психолога з клієнтом).

Практичні заняття включають проведення попереднього контролю знань, умінь та навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем і її обговорення за участю студентів. Оцінки, отримані студентом за окремі практичні заняття, враховуються при виставленні підсумкової оцінки з даної дисципліни.

ЛАБОРАТОРНІ ЗАНЯТТЯ

Лабораторні заняття № 1-2

Тема : Перша зустріч з клієнтом. Нетестова психодіагностика при первинному зверненні клієнта.

Мета: Формування знань та вмінь про встановлення психологічного контакту, довіри, збору інформації, визначення психічного стану клієнта в момент звернення.

Хід заняття:

1. Відпрацювання із студентами техніки встановлення психологічного контакту та позитивного терапевтичного клімату. Довіра і підтримка контакту.
2. Поведінкова демонстрація техніки контакту викладачем.
3. Супервізія першої зустрічі з клієнтом (рольова гра).
4. Збір інформації про клієнта в ході першої зустрічі.
4. Визначення психологічного стану клієнта в момент звернення.

Лабораторні заняття № 3 – 4

Тема : Особистість та імідж консультанта.

Мета: Формування у студентів знань про власний імідж, здатність відчувати свої недоліки, які можуть заважати в професійній діяльності.

Хід заняття:

1. Вправи на рефлексію, професійних та особистісних якостей у майбутніх психологів (метафоричний самоопис).
2. Вправи на рефлексію власної зовнішності (гарячий стілець , психопластика, скульптура, психомалюнок).
3. Вироблення студентами корекції іміджу та розвитку необхідних якостей.

Лабораторні заняття № 5 – 6

Тема : Процедура та техніки консультування.

Мета: Формування навичок використання техніки написання казки клієнтом в консультативному процесі.

Хід заняття:

1. Ознайомлення з правилами створення казкового контексту, прийомами написання казки, психоаналіз індивідуальних міфів.
2. Методика інтерпретації казки.
3. Практичні прийоми роботи з страхами, тривожністю, невротичними симптомами в казкотерапії.
4. Моделювання нового образу клієнта, навиків вирішення смислових труднощів через казковий образ.
5. Використання техніки написання казки в процесі консультування.

Лабораторне заняття № 7 – 8

Тема : Специфіка індивідуального та телефонного консультування різних категорій клієнтів.

Мета: Формування у студентів навичок консультування різних категорій клієнтів.

Хід заняття:

1. Ознайомлення із специфікою індивідуального та телефонного консультування клієнтів з різною типологією проблем.
2. Прогнозування можливих труднощів консультування в залежності від типу проблем (суїцидальні наміри, почуття вини, тривожність, страх, депресія, агресивність, сімейні проблеми, кризи, психічно хворі, залежні).
3. Вправи на адекватне реагування та спілкування з клієнтом різного роду проблем. Техніка метафори (рольові ігри, тренінг).

Лабораторні заняття № 9 - 10

Тема: Діагностика індивідуально-психологічних якостей партнерів, членів сім'ї

Мета: Формування знань та вмінь проведення діагностичного обстеження клієнтів збору інформації, визначення психічного стану клієнта в момент звернення і особистісних характеристик в цілому.

Хід заняття:

1. Ознайомлення з методиками вивчення індивідуально-психологічних якостей партнерів:

- діагностика самооцінки (Дембо-Рубінштейн, Будассі,

методика незакінчених речень);

- діагностика рівня домагань (Моторна проба Шварцландера);
- методика виміру імпульсивності.
- методика виміру ригідності.
- діагностика темпераменту (Айзенка, Русалова).
- діагностика рис характеру (Лірі, Жариков, Роттер, ММРІ,

Кеттел, ОДО);

- тест егоцентричних асоціацій;
- проективні методика (ДДЧ, неіснуюча істота, психомалюнок та ін.).

2. Аналіз результатів та інтерпретація даних.

3. Особливості використання даних в практиці психологічного консультування. Визначення психологічних рис партнерів.

Лабораторне заняття № 11

Тема: Рефлексія курсу

Мета: Формування знань та умінь при рефлексії занять та наданні зворотнього зв'язку щодо проведення лабораторних занять, включення студентів у роботу на занятті, реалізація себе на заняттях та власна її оцінка студентом.

Хід заняття: (проводиться у письмовій формі)

1. Назвати складні моменти в роботі з кризовими ситуаціями при виконанні ІНДЗ.
2. Цінності, які я хочу реалізувати в роботі консультанта : (перерахувати).
3. Найголовнішим для мене, як для професіонала, який допомагає людям в кризових ситуаціях, є
4. Ступінь мого залучення до роботи (позначте бал)
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
5. Що допомагало мені бути залученим до роботи?
6. Що заважало?.....
7. Я реалізував себе на заняттях (позначте бал):
 - на інтелектуальному рівні 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
 - на поведінковому рівні 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
8. Мої побажання викладачу

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

	Тема	К-сть годин
1	Тема: Теоретичні основи консультування Психологічна допомога і консультування. Психологічне консультування як галузь практичної психології, психодіагностика, психотерапія та їх взаємодія.	8
2	Тема: Сутність консультативного процесу: практичний аспект. Структура й етапи консультування. Психологія консультативного контакту	8
3	Тема: Напрямки психологічного консультування в зарубіжній та вітчизняній психології	8
4	Тема: Особистість консультанта та консультування. Підготовка консультанта до роботи	8
5	Тема: Правила й етика психологічного консультування	8
6	Тема: Процедура і техніки консультування. Нетестова психодіагностика в консультуванні	8
7	Тема: Специфіка індивідуального психологічного консультування .Психологія консультування осіб в особливих випадках	10
8	Тема: Особливості телефонного консультування. Консультування різних категорій клієнтів	10
	Всього :	68

Методичні вказівки до проведення самостійної роботи студентів під час вивчення ОК “Психологічне консультування клієнтів різних категорій”

Актуальність і значущість оволодіння матеріалами названого освітнього компонента передбачають інтенсивну самостійну роботу студента над спеціальною навчальною літературою, науковою літературою, науковими статтями та діагностичним інструментарієм.

Самостійна робота студента є основним засобом засвоєння навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача.

Самостійна робота студентів при опануванні матеріалом ОК “Психологічне консультування клієнтів різних категорій” включає:

- опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу;
- вивчення окремих питань, що не розглядаються у курсі лекцій;
- підготовку до практичних занять;
- завдання з опрацювання окремих статей та ситуацій;
- відпрацювання окремих технік психологічного консультування (встановлення невербального контакту; техніка відображення почуттів; техніка зворотнього зв'язку; освоєння директив як методу впливу; засвоєння техніки переказу як методу впливу у ситуації інтерв'ю; прийоми роботи з аутоагресією; прийоми пошуку альтернативних рішень);
- самостійний підбір та проведення діагностичних методик щодо завдань до лабораторних робіт;
- систематизацію вивченого матеріалу та підготовку до екзамену.

Самостійна робота реалізується у виступах студентів з доповідями, повідомленнями на практичних заняттях, наукових гуртках, наукових конференціях і т.д.

У процесі самостійної роботи студентам надається методична допомога, а також здійснюється контроль та аналізуються її результати викладачем.

ІНДИВІДУАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ (ІНДЗ)

Індивідуальна науково-дослідна робота студентів (ІНДЗ) передбачає оволодіння методами, формами, технологією консультативного процесу в роботі з різними категоріями клієнтів, формування навичок постановки психологічного діагнозу, адекватного та вмілого використання діагностичних методик, теоретико-практичної інтерпретації особистості клієнта та його проблеми, проведення психокорекційної роботи з клієнтами різної типології проблем.

Результатом виконання індивідуальної роботи за даною навчальною дисципліною є оформлення картки роботи з клієнтом, у якій вказуються суть звернення, поставлений психологічний діагноз, зміст проведеної консультативно-корекційної роботи, результативність проведеної роботи, намічені стратегії подальшої корекційної роботи з даним клієнтом. (Зразок картки поданий нижче).

№

Карта індивідуальної роботи з клієнтом

1. Ім'я та по-батькові клієнта

2. Вік клієнта _____ років

3. Освіта _____

4. Професія _____

5. Професійна діяльність на даний час

6. Сімейний стан:

одружений _____ скільки років _____

одинокий, без постійного партнера _____

не в шлюбі, з постійним партнером _____

розлучений _____, вдівець _____

другий шлюб _____

одинокий, проживає з батьками _____

7. Кількість дітей _____ від якого шлюбу

8. Вік дітей

9. Зв'язок з дітьми (емоційний, матеріальний і ін.)

10. Професія та професійна діяльність партнера

11. Батьки клієнта:

обоє батьки живі _____

живий тільки один з батьків _____, хто саме _____

вік _____

обоє батьки померли _____

інша сімейна ситуація

12. Професії батьків:

батько _____ освіта _____

мати _____ освіта _____

13. Кількість братів, сестер _____, вік _____

сіблінгова позиція клієнта _____

14. Сімейна соціограма:

15. Дата первинного звертання _____

16. Характеристика фізичного стану:

добре _____ середнє _____ погане _____

16. Характер сну: глибокий, поверхневий, розлади сну (безсоння, важко засинати, страшні сновидіння).

17. Загальне уявлення:

відповідає віку _____, виглядає молодше _____, передчасне старіння _____.

18. Стан харчування:

нормальний _____, підвищений _____, понижений _____

19. Перенесені операції, захворювання, перебування в лікарні :

20. Скарги на даний час про стан здоров'я:

21. Результати лікування

22. Сімейний анамнез, захворювання членів сім'ї

23. Характеристика сексуальності:

статеве життя з _____ років

статева активність на даний час, задоволеність статевими стосунками

24. Коло спілкування (стосунки з сусідами, знайомими, друзями):

25. Характеристика вільного часу (спорт, книги і ін.):

26. Основні риси характеру:

- Загальна слабкість, втомлюваність;
- замкнутість;
- навіюваність;
- неможливість відв'язатись від якоїсь думки чи мелодії;
- сором'язливість;
- нерішучість, невпевненість;
- вразливість, образливість;
- нестійкість настрою;
- знижений фон настрою (поганий буває частіше);
- роздратованість, імпульсивність (без втрати контролю над собою);
- те ж , але з втратою контролю над собою.

27. Короткий зміст скарги клієнта (що і коли трапилось з ким)

28. Загальні враження про клієнта:

Аналіз скарги:

29. Суб'єктивний локус скарги

30. Об'єктивний локус скарги

31. Проблема (суть утруднень клієнта: "хочу те-то, та не можу"):

32. Самодіагноз (як пояснює клієнт причини утруднень):

33. Запит (якої допомоги чекає: “навчіть”, “порадьте”, “вплиньте”)

34. Характер консультації:

- а) загальна емоційна підтримка;
- б) підтримка прийнятого рішення;
- в) аналіз і обговорення життєвої ситуації та життєвої альтернативи;
- г) інформування – направлення в інші заклади;
- д) мотивування на пошук психіатричної допомоги;
- е) інформація про подружні взаємини;
- є) інформація про сексуальні стосунки;
- ж) інформація про вікові особливості дітей;
- з) рекомендації в області сімейних взаємин, взаємин з дітьми, сексуальних стосунків, особистих проблем;
- і) інші рекомендації _____
- к) інші форми (вказати) _____

35. Випадок належить до категорії гострих, тих, що потребують негайної допомоги (так, ні).

36. Випадок несе суїцидальну небезпеку (так, ні).

37. Випадок вимагає додаткових зустрічей (так, ні).

38. Випадок вимагає передачі іншому консультанту (так, ні).

39. Випадок потребує психіатричної діагностики і консультування (так, ні).

40. Випадок потребує інших видів діагностики (вказати, яких саме).

41. Необхідність запитів в медичні заклади (є, немає).

42. Випадок обговорення на нараді консультантів (так, ні)

- рекомендації консультанту для подальшої роботи
- клієнт переданий (так, ні) консультанту.

43. Подальша робота з клієнтом (результати діагностики)

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика викладача щодо студента

Вимоги викладача:

- обов'язкове відвідування навчальних занять;
- активність студента під час практичних занять;
- своєчасне виконання завдань самостійної роботи;
- виконання контрольних завдань;
- відпрацювання занять, що були пропущені або не підготовлені (незадовільні оцінки) на консультаціях;

Не допустимо:

- пропуск занять без поважних причин;
- запізнення на заняття;
- користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (за винятком дозволу викладача при необхідності виконання певних завдань, передбачених навчальною дисципліною);
- порушення дисципліни;
- списування та плагіат.

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному та лабораторному заняттях за результатами виконання практичних завдань й усних відповідей студентів із теми, що вивчається.

Поточний контроль на практичному занятті передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на практичних заняттях та набутих навичок під час виконання завдань практичних робіт.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів: на практичному занятті (оцінюється в діапазоні від 0,5 до 1,5 бала): 1,5 бала – завдання виконане в повному обсязі, відповідь вірна, наведено аргументацію, використовуються професійні терміни; 1 бал – завдання виконане не в повному обсязі, обґрунтування відповіді недостатнє; 0,5 бала – завдання виконане частково, у звіті допущені суттєві помилки, низький рівень володіння професійними термінами; 0 балів – завдання не виконане. Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, самостійність виконання.

На лабораторному занятті : 1 бал студент отримує за лабораторне заняття, на якому демонструє уміння правильного використання методів та методик діагностики в практичній діяльності, з творчими пропозиціями та інтерпретаціями, 0,5 бала - при умові представленого проведеного практичного завдання, але з поверховим описом, формальною інтерпретацією отриманих результатів.

Максимально за усні відповіді на практичних та лабораторних заняттях першого-другого змістовних модулів студент може набрати 30 балів.

Проміжний модульний контроль (залікова модульна контрольна робота).

Змістовий модуль №1 завершується модульною контрольною роботою, містить 2 теоретичні питання і одне практичне завдання, яке передбачає психологічний аналіз запропонованої ситуації. Кожне запитання, як і практичне завдання, оцінюється максимально в 20 балів. Загальна максимальна кількість балів – 60. Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні модульної контрольної роботи (оцінюється в діапазоні від 0 до 20 балів за кожне з двох теоретичних питань): 20 балів – відповідь була правильною, повною, розлогою,

викладена логічно, з використанням термінології. Якщо відповідь неповна, питання розкрито частково, подекуди зустрічаються неточності - оцінюється від 10 до 19 балів. Якщо відповідь студента дуже коротка, не структурована, не розкриває суті запитання - вона може бути оцінена від 0 до 9 балів.

Третє питання передбачає виявлення практичних знань і навичок студента і оцінюється відповідно до продемонстрованих практичних вмінь студента: володіння теоретичним матеріалом у відповідності до ситуації, вміння адекватного підбору і застосування практичного інструментарію, професійний аналіз ситуації, формулювання висновків і оцінюється від 0 до 20 балів.

Змістовий модуль №2 завершується виконанням індивідуального науково-дослідного завдання (ІНДЗ), яке передбачає оволодіння методами, формами, технологією консультативного процесу в роботі з різними категоріями клієнтів, формування навичок постановки психологічного діагнозу, адекватного та вмілого використання діагностичних методик, теоретико-практичної інтерпретації особистості клієнта та його проблеми, проведення психокорекційної роботи з клієнтами різної типології проблем.

Результатом виконання індивідуальної роботи за даною навчальною дисципліною є оформлення картки роботи з клієнтом, у якій вказуються суть звернення, поставлений психологічний діагноз, зміст проведеної консультативно-корекційної роботи, результативність проведеної роботи, намічені стратегії подальшої корекційної роботи з даним клієнтом. Максимальне оцінювання ІНДЗ – 10 балів (передбачає адекватний ситуації підбір діагностичного інструментарію, грамотно зроблені висновки та рекомендації).

Загальна сума балів визначається як сума балів за поточну навчальну діяльність, проміжний модульний контроль й індивідуальну роботу. Максимальна кількість балів, які студент може набрати за результатами оцінювання всіх видів навчальної діяльності, дорівнює 100.

Разом з тим, здобувачам нараховуються додаткові бали з освітнього компоненту за участь у формальній та інформальній освіті, а також інших заходах, які організуються кафедрою.

Неформальна освіта дає змогу здобувачеві освіти отримати додаткові бали (0-10) і представлена такими видами роботи: курси підвищення професійної компетентності за відповідною проблематикою (КППК) – 6 балів, УК – участь у конференції - 4 бали, робота з клієнтом - 6 балів, участь у науково-практичних заходах – 2 бали, публікації наукових матеріалів – 4 бали і т.п.

Здобувач має право на зарахування результатів навчання, отриманих у **інформальній освіті**, у кількості 0-6 балів.

Порядок та процедура визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється відповідно до п.3 Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній,

неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки (Наказ № 220-з від 29.06.2022 р.).

За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Політика щодо академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

Самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;

Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; дотримання принципів та положень Етичного кодексу психолога (<http://nsj.gov.ua/files/1448287570%D0%95%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BA%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B0.docx.pdf>);

Надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

За порушення академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація, списування, обман тощо) здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування з Університету.

Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 25%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування (наприклад, програма Kahoot).

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Формою підсумкового контролю є екзамен. У випадку незадовільної підсумкової оцінки, або за бажанням підвищити рейтинг, здобувач може

добрати бали, виконавши певний вид робіт (наприклад, здати одну із тем, або перездати якусь тему, написавши підсумковий тест тощо). Екзамен відбувається у формі усного опитування. Здобувач освіти може не скласти його, якщо за результатами поточного оцінювання та модульної контрольної роботи набирає 75 і більше балів.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90-100	Відмінно	A	відмінне виконання
82-89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75-81	Добре	C	загалом хороша робота
67-74	Задовільно	D	непогано
60-66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1-59	Незадовільно	F	необхідне перескладання

ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАДАЧІ

Психологічна задача №1

У консультацію звернулася молода жінка з наріканням на труднощі в сімейному житті. Декілька разів у неї виникали думки про розлучення, і нарешті вона вирішила порадитися з психологом. Ось її історія.

Зі своїм майбутнім чоловіком клієнтка почала зустрічатися, коли навчалася у педучилищі. Взаємини склалися досить близькі, але заміж клієнтка не поспішала, оскільки збиралася продовжити освіту у педагогічному інституті. Однак хлопець, бажаючи одружитися з дівчиною, наполіг на укладенні шлюбу. В даний час дочці 2 роки, клієнтка є студенткою педагогічного інституту. Оскільки інститут не в тому місті, де живе її сім'я, зустрічі з чоловіком і дитиною відбуваються тільки у вихідні дні. Чоловік вимагає покинути навчання в інституті, але клієнтка не хоче цього робити.

Відвідувачка звернулася до психолога з конкретним питанням: може, варто розлучитись?

- 1. Дайте психологічну інтерпретацію ситуації.*
- 2. У чому полягає консультативна допомога?*

Психологічна задача №2

Звернулася мама першокласника на початку навчального року. Ось її проблема. Старша дочка клієнтки навчалась у цієї ж вчительки, до якої вона віддала молодшого сина. Коли дочка клієнтки навчалася у молодших класах, мама (клієнтка) брала активну участь у житті класу і допомагала вчительці у її особистих проблемах. Однак зараз, коли час минув, вона не має намірів так багато часу і сил присвячувати вчительці сина. В свою чергу жінка помітила, що вчителька чекає від неї саме цього. Ряд претензій вчительки до першокласника, висловлених на людях мати пояснює бажанням вчительки примусити її до старого типу поведінки (активної допомоги). Питання клієнтки до психолога: як вплинути на вчительку, щоб вона відмовилася від своїх планів?

- 1. Дайте психологічну інтерпретацію ситуації.*
- 2. У чому полягає консультативна допомога?*

Психологічна задача №3

Звернулася молода жінка і заговорила про свою дочку 7 років. Дочка не хоче, щоб мама розлучались чоловіком. Процесі розпитування стало зрозуміло, що в чоловіка є інша жінка, що він зараз вдома майже не живе. Трохи помовчавши, клієнтка додала: «Я дуже ревнива, нічого не можу з собою зробити». Я знаю, що сама винна. Але що сказати дитині?

- 1. Прокоментуйте ситуацію.*
- 2. У чому полягає консультативна допомога?*

Психологічна задача №4

Десятирічна учениця музичної школи має гарні музичні здібності, сама намагається писати музику. Але під час занять за фахом (фортепіано) поводить себе неадекватно. У відповідь на зауваження вчителя або його прохання виправити помилки, вона зовсім може перестати працювати і сидітиме, насупившись, або продовжує грати, не звертаючи уваги на те, що говорить педагог. Вчитель вимушений більшу частину уроку витратити на вмовляння та спроби налагодити стосунки з ученицею. Поведінка дівчинки залежить від настрою, який може зіпсуватися через будь-яку дрібницю. Вчитель звернувся до психолога з проханням допомогти розібратися у тому, що робити і чого не робити у таких випадках, як поводити себе з ученицею?

- 1. Побудуйте гіпотези стосовно характерологічних особливостей дівчинки.*
- 2. Як реагувати вчителю на подібні поведінкові реакції дівчинки?*

Психологічна задача №5

В консультацію звернулася жінка 28 років і заговорила про подружню зраду. Їй стало відомо, що чоловік її зраджує із секретаркою. На її прямі запитання, він відповідає що це неправда. Але інші джерела інформації підтверджують, що це так. Вона не може сама дати собі ради, не знає, що робити. Чоловіка вона кохає, та й дитина в них є. Але як бути із зрадою? Чи можна таке простити?

Прокоментуйте ситуацію.

Психологічна задача №6

До психолога звернулася жінка із скаргою на сина – старшокласника. За словами матері, у сина погана поведінка та різко негативне ставлення до неї. Останнім часом, коли до закінчення школи залишається трохи більше ніж півроку, син почав прогулювати заняття, а тепер і зовсім перестав вчитися. На критику матері і навіть на дружні поради відповідає грубістю. Мати впевнена, що у сина є порушення психіки. Виховувала вона його сама, без батька. З чоловіком розлучилася, коли ще дитина не народилася. «Я для сина нічого не шкодувала, все життя йому ні в чому не відмовляла. Навіть не одружилася вдруге через нього» - ця думка рефреном проходила через усю розповідь матері.

1. *Сформулюйте попередні гіпотези відносно можливих причин поведінки юнака.*
2. *Що, на Вашу думку, потрібно з'ясувати психологу щодо юнака?*
3. *Проаналізуйте причини конфлікту матері з сином.*
4. *Знайдіть шляхи поліпшення психологічної ситуації.*

Психологічна задача №7

Спеціалісту з реклами запропонували зробити рекламу для телебачення, у якій би рекламувалася нова газета. Зміст рекламного ролика, запропонованого спеціалістом, був таким: «Дівчина зі стрункими ніжками у туфельках на високих підборах піднімається сходами. На сходах лежать різні (вже відомі читачам) газети. Видно ноги дівчини, що безжально топчуть газети, видно назви газет. Нарешті, на останній сходинці лежить газета, що рекламується. Дівчина вже не топче її, а піднімає, дивиться на неї із захватом, притискує її до грудей і посміхається.

1. *Чи грамотно зроблено рекламний ролик? Обґрунтуйте свою відповідь*

Психологічна задача №8

До психолога звернулись батьки дівчинки 11 років, яка ходить до спеціальної школи – гімназії з поглибленим вивченням іноземних мов.

Сім'я живе у старому районі великого міста, де немає місця для прогулянок чи ігор. Наприкінці чверті стомлюється, з'являються головні болі. У цей час вона частіше, ніж завжди, хоче ходити у кіно та дивитися детективи. Батьки ж примушують її читати серйозні книжки. Непорозуміння та напруженість, що виникає внаслідок цього, пом'якшуються після канікул, але у кінці чверті все повторюється знову.

1. Побудуйте гіпотези щодо причин повторення такої ситуації.
2. Що не враховують батьки у природі дівчинки?
3. Що можна порадити батькам?

Психологічна задача №9

В консультацію звернулася молода жінка і почала свою розповідь з такої фрази: «Два роки назад я мала необережність завести роман з чоловіком, який набагато старший за мене. В мене є сім'я – чоловік і дитина. Через півроку цих позасімейних відносин я зрозуміла, що мені цього не треба, про що я в дуже обережних словах сказала своєму другові. Але він вже протягом півтора року переслідує мене, вимагає повернутися до нього, погрожує покінчити життя самогубством».

На питання психолога, в чому ж конкретно полягає її проблема, вона відповіла, що хоче допомогти тому чоловікові залишити її в спокої. На питання психолога, які аргументи у того чоловіка на користь їх відносин, вона відповіла його ж словами «Ти зіпсувала мені життя, через тебе я не можу досягти успіху в своїх справах тощо».

1. Дайте психологічну інтерпретацію ситуації.
У чому полягає консультативна допомога?

Психологічна задача №10

Завідувач відділу великої фірми, що займається наданням послуг телефонного зв'язку, звернувся до психолога-консультанта з приводу конфлікту між провідними співробітниками відділу, у який були втягнуті усі інші співробітники, внаслідок чого відділ розколовся на ворогуючі стани. Ситуація, що склалася, дуже заважає роботі, і завідуючий відділом звернувся за допомогою до психолога, обіцяючи при цьому, що його фірма не пошкодує ні часу, ні коштів для оптимізації атмосфери у цьому трудовому колективі.

1. З чого необхідно розпочати вирішення цієї ситуації?
2. Які прийоми та методи Ви можете запропонувати керівнику для налагодження стосунків між співробітниками?
3. Які психологічні форми роботи бажано використати у відділі для згуртування колективу?

Психологічна задача №11

До психолога-консультанта звернулася вчителька молодших класів зі скаргою на одного з учнів. Андрій – здібний учень, він швидко запам'ятовує новий матеріал, але в той же час порушує дисципліну в класі – розмовляє із сусідом, пустує, б'ється. Вчителька неодноразово його наказувала, записувала зауваження в щоденник. Всі дії вчительки були безрезультатними.

1. Чи правильно сформульовано локус скарги?
2. Чи правильні педагогічні заходи, що застосовувала вчителька?
3. Запропонуйте свій варіант причин поганої поведінки Андрія на уроках?
4. Які заходи у цьому випадку були б ефективними?

Психологічна задача №12

Антон досить комунікабельний та жвавий хлопчик п'яти років, обожає гратись з ровесниками. Але, на відміну від інших дітей, його час, відведений для ігор, досить обмежений. Серйозна та строга мама вважає, що багато бавитись – це зайве. Набагато корисніше зайняти дитину вивченням англійської мови, заняттям музикою та переглядом розвиваючих фільмів. Відтак, погратися з ровесниками для хлопчика стало рідкісним святом та винагородою за старання.

Проаналізуйте психологічну доречність виховної стратегії мами.

Психологічна задача №13

До психолога звернулася мати п'ятнадцятирічного сина. Вона принесла з собою «Малюнок сім'ї», виконаний її сином. На малюнку зображені мати й син спиною один до одного. Незвичайним було також те, що листок складався із склеєних частин. Мати пояснила: «Після того як син завершив малюнок, я його запитала, коли він останній раз користувався пілососом (На малюнку син з пілососом). Він відповів: «Що тобі не подобається?!» І розірвав малюнок. Довелося клеїти».

Додаткова інформація. Сім'я розпалася майже відразу після народження сина. Тривалий час жили з бабусею та дідусем, які, в основному, і виконували батьківські ролі. Недавно переїхали – живуть окремо. Матері дуже важко спілкуватися із сином. Вона скаржиться на те, що він їй не слухається, грубо розмовляє з нею.

Психологічна задача №14

Першокурсниця Олена ділиться враженнями з подругою:

«Якось мені важко навчатись в університеті. В школі було легше. До зростання навчального навантаження я вже звикла, навіть частіше стала відвідувати бібліотеку. Однак викладачі мене не вирізняють як

особистість, для них я рядова дівчина з потоку. Одногогрупники якісь недружні, кожен в світі своїх інтересів та подій».

Визначте причини труднощів адаптації Олени до навчання в університеті.

Психологічна задача №15

Молоде подружжя одружилось через пристрасне кохання. Через півроку вже говорять про розлучення. Причина? «Неконтактність».

«Вона завжди влаштовує скандал через дрібниці. Ніколи ні в чому не поступиться», – скаржиться чоловік.

«Він все робить невчасно, зі мною не рахується. Про що не попросиш, все завтра, завтра...» – висуває контраргумент дружина.

Які особистісні якості подружжя є причиною розгортання негативних взаємин між ними?

Психологічна задача №16

На консультації у психолога сорокарічний чоловік з болем у голосі говорить: «Я відчуваю якийсь вакуум у житті. Спочатку професія мені подобалась, намічались перспективи кар'єрного просування. Далі непорозуміння з дружиною змусили мене ще більше заглибитись у роботу, яку сприймав як віддушину. Здавалось, начальство цінувало мої старання, я періодично отримував премії. Однак, коли з'явилась чергова вакансія на підвищення, вибрали не мене. Охопила хвиля розчарування, відчаю, далі байдужість».

Якими є можливі причини переживання чоловіком такої ситуації?

Психологічна задача №17

Шістнадцятирічна Тетяна скаржиться подрузі: «Батьки мене не розуміють! Кажуть, що люблять, але хіба так люблять? Завжди підозри, запитання – з ким була, де була; мої речі потайки оглядають. І постійно сварять. І це все через любов, так?»

Встановіть причини нездорових взаємин дівчини з батьками та їх наслідки для психіки дівчини.

Психологічна задача №18

Спираючись на висловлювання батька про сина, сформулюйте причини його ставлення до юнака та визначте наслідки цього ставлення на становлення особистості хлопця:

«Мені страшно визнавати, але мій син мене розчарував. Він зовсім на мене не схожий. В школі я любив футбол, займався спортом, а йому подобаються музика і книги. Волосся в нього довге, в лівому вусі –

сережка, він виглядає, як дівчина. Я хотів би ним гордитись, але я його соромлюсь».

Психологічна задача №19

Визначте причини непродуктивної самореалізації жінки та ймовірні способи покращення її психологічного стану:

«Я ніколи нічого не могла робити для себе. Все тільки для сім'ї, з ранку до вечора я тільки працювала. Ніколи не було часу навіть хоча б книгу почитати, частіше я була дуже стомленою. Тепер вже надто пізно. Діти вже залишили дім, чоловік з головою занурився в свою кар'єру, а я залишилась ні з чим».

Психологічна задача №20

До консультації звернулася мама першокласника. Проблема полягала у тому, що хлопчик писав гірше за всіх у класі – криво, неакуратно. Мама неодноразово змушувала хлопчика переписувати домашнє завдання, але він у таких випадках починав писати ще гірше.

Проаналізуйте ситуацію. Що можна порекомендувати мамі учня у конструктивному плані?

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Поняття психологічного консультування.
2. Основні принципи психологічного консультування.
3. Головні сфери застосування психологічного консультування.
4. Основні форми надання психологічної допомоги.
5. Види психологічного консультування.
6. Вимоги, які ставляться до особистості консультанта.
7. Перша зустріч з клієнтом як основа успішності консультування.
8. Дії і правила для консультанта при наданні клієнтові порад і рекомендацій.
9. Психологічний анамнез і первинна психодіагностика.
10. Тестування у практиці психологічного консультування.
11. Нетестова психодіагностика в консультуванні
12. Процедура і техніки консультування.
13. Навички ведення консультативної бесіди.
14. Цілі та завдання психологічного консультування.
15. Етапи консультативної бесіди. Завдання кожного етапу.
16. Особливості застосування психологічних тестів.
17. Основні категорії клієнтів, які звертаються за допомогою до психолога?

18. Феномен емоційного вигорання консультанта та способи його профілактики.
19. Проблеми професійної психогієни та самопомоги психолога-консультанта.
20. Консультування з проблем вибору професії та адаптації до професійної діяльності.
21. Консультування вороже налаштованих та агресивних клієнтів.
22. Особливості консультування клієнтів при алкоголізмі і наркоманії.
23. Особливості консультування осіб з депресією.
24. Особливості консультування осіб з істеричною поведінкою.
25. Консультування клієнтів з тривогою та фобіями.
26. Специфіка телефонного консультування, поняття «телефону довіри».
27. Особливості роботи психолога з жертвами сексуального насилля.
З чим, в першу чергу, працює психолог?
28. Основні фактори, що підвищують ризик здійснення суїцидального наміру.
29. Основні завдання консультанта при роботі з людьми, які зазнали втрати близьких.
30. Стадії переживання втрати партнера під час шлюбно-розлучного процесу.
31. Основні умови для досягнення терапевтичного ефекту у консультативному процесі.
32. Особливості психологічної допомоги клієнтам у кризових станах.
33. Особливості психологічної допомоги клієнтам при невиліковних захворюваннях.
34. Психологічна допомога сім'ям учасників бойових дій.
35. Надання психологічної допомоги волонтерам з подолання емоційного вигорання.

КОРОТКИЙ СЛОВНИК УЖИВАНИХ ТЕРМІНІВ

Активна роль (психолога, клієнта) у психологічному консультуванні (у корекційній роботі) – ініціативні, активні дії, які здійснює психолог-консультант чи клієнт у ході проведення психологічного консультування чи психокорекційної роботи. Ці дії розраховані на те, щоб якомога легше та швидше досягнути поставленої мети.

Альтернативні способи поведінки клієнта – різні, нерідко протилежні, способи поведінки клієнта, пов'язані з практичним вирішенням його проблеми.

Базисна мотивація діяльності (поведінки) клієнта – власні інтереси та потреби клієнта, спираючись на які, можна мотивувати, стимулювати його до досягнення поставленої мети, до практичного виконання психотерапевтичних рекомендацій, отриманих у ході проведення психологічного консультування.

Безоцінкове ставлення психолога-консультанта до клієнта – відмова психолога-консультанта від оцінювання особистості чи поведінки клієнта в термінах «добре» чи «погано»; налаштованість психолога-консультанта на краще розуміння клієнта як особистості, прийняття його такою людиною, якою він є.

Вербальна підтримка клієнта – спосіб мовного стимулювання клієнта до активного співробітництва з психологом - консультантом під час проведення психологічної консультації; використання психологом-консультантом різних слів та виразів для того, щоб зняти психологічну напругу клієнта, особливо на стадії проведення сповіді.

Вивчення особистості клієнта – психодіагностичне обстеження психологом-консультантом клієнта як особистості для вияву тих індивідуальних його особливостей, які бажано знати для більш глибокого розуміння проблеми, з якою клієнт звернувся в психологічну

консультацію. Вивчення особистості клієнта потрібне також для того, щоб довести до свідомості клієнта суть його проблеми і знайти найбільш ефективні способи її вирішення за активної участі самого клієнта.

Види психологічного консультування – різновиди психологічного консультування, виділені за характером проблем, що вирішуються в них, наприклад: інтимно-особистісне, сімейне, психолого-педагогічне, ділове.

Випадки психологічного консультування – ситуації, що виникають у практиці роботи психологічної консультації або психолога-консультанта; проблеми в житті клієнта, з приводу яких він звертається в психологічну консультацію за допомогою.

Віддзеркалювання – один із прийомів проведення психологічного консультування, який найчастіше використовується на стадії сповіді. Прийом віддзеркалювання полягає у свідомому повторюванні психологом-консультантом рухів клієнта, його висловів разом із тією інтонацією, з якою вони вимовляються самим клієнтом, а також його пози, жестів та міміки.

Відкритість психолога-консультанта клієнтові – готовність і здатність психолога-консультанта бути відкритою і відвертою для клієнта людиною, яка щиро і відверто обговорює з ним усі питання, які виникають у процесі проведення психологічного консультування.

Внутрішні ознаки результативності психологічної консультації – помітні позитивні зміни в психіці та поведінці клієнта, які відбулися в результаті проведення психологічного консультування.

Вторинні (другорядні) психологічні проблеми сім'ї – внутрішньосімейні проблеми, які виникають через інші, не вирішені проблеми, і які самі не можуть бути успішно вирішені без урегулювання перших, основних проблем сім'ї.

Діагностичний етап психологічного консультування – третій етап психологічного консультування, під час якого клієнт розповідає психологові-консультантові про свою проблему, а психолог-консультант

уважно слухає його, обговорює, уточнює з ним проблему, ставить її психологічний діагноз, а також, за потреби, проводить психодіагностичне обстеження самого клієнта.

Діловий підхід до психологічного консультування – підхід, відповідно до якого ще до початку проведення психологічної консультації з клієнтом проговорюють й узгоджують умови проведення консультації: час, місце, очікувані результати, витрати та інші питання.

Доброзичливість психолога-консультанта до клієнта – безумовно добре, доброзичливе, позитивне ставлення психолога-консультанта до клієнта.

Довгострокова тривала перспектива в психологічному консультуванні – те, що відбувається в довготривалий період, від декількох місяців до декількох років, позитивні зміни в психології та поведінці клієнта, які виникають після завершення психологічної консультації завдяки виконанню клієнтом отриманих у ній практичних рекомендацій.

Довіра психолога-консультанта до клієнта – готовність і здатність психолога-консультанта довіряти клієнтові в усьому; віра психолога-консультанта у можливість клієнта самостійно справлятися зі своєю проблемою.

Емоційна підтримка клієнта – емоційно забарвлені слова і практичні дії психолога-консультанта, у яких проявляється відкрита, зацікавлена емоційна підтримка психологом-консультантом того, що говорить, робить або збирається зробити клієнт.

Емпатія (психолога-консультанта до клієнта) – особливе почуття, завдяки якому психолог-консультант може ніби зсередини розуміти психологію клієнта, проникати в його внутрішній, психологічний світ, краще і глибше пізнавати особистість клієнта і його стан.

Етапи психологічного консультування – послідовні кроки у проведенні психологічного консультування, розраховані на досягнення

окремо взятих цілей консультування, які ставляться в його процесі. До етапів психологічного консультування належать, зокрема настрої клієнта на сповідь, вислуховування психологом-консультантом сповіді клієнта, прояснення суті проблеми клієнта, пошук і формулювання рекомендацій з її практичного вирішення.

Завдання психологічного консультування – питання, які можна вирішити в процесі проведення психологічного консультування, його цілі і кінцеві результати.

Зовнішні ознаки результативності психологічного консультування – помітні позитивні зміни в поведінці клієнта, які відбуваються в результаті проведення психологічного консультування.

Інтерперсональні якості особистості психолога-консультанта – сукупність психологічних рис характеру консультанта, що проявляються в його особистому спілкуванні з клієнтом.

Інтимно-особистісне психологічне консультування – психологічне консультування, яке проводиться у зв'язку з інтимно-особистісними проблемами клієнта, таких, про які він переважно говорить тільки з досить близькими людьми за довірливих взаємин із ними.

Картотека клієнтів у психологічній консультації – спеціальна картотека, яку складають для службового використання у психологічній консультації, до неї вносять такі відомості про клієнта: хто він, коли і з якого приводу звернувся в консультацію, хто проводив консультування, якою виявилася проблема клієнта, які рекомендації щодо її вирішення були запропоновані, яка ефективність виконання клієнтом відповідних практичних рекомендацій та інші дані.

Клієнт – людина, яка звернулася у психологічну консультацію за допомогою до професійного психолога для вирішення певної проблеми.

Кодекс професійної етики практичного психолога – пакет основних законів, положень, правил, які практичний психолог, у тому числі психолог-консультант, повинен неухильно дотримуватися,

працюючи з людьми. Кодекс професійної етики практичного психолога приймає професійне товариство психологів і діє в рамках цього товариства.

Комплекс психологічний – помилкове уявлення людини про свої фізичні або психологічні вади, їхнє перебільшення, яке супроводжується глибинними і, як правило, прихованими від сторонніх людей переживаннями через ці вади.

Комплексна теорія інтерпретації сповіді клієнта – спосіб інтерпретації сповіді клієнта, заснований на сукупності положень, які впливають з певних психологічних теорій.

Комплементарна поведінка людини – така поведінка людини, за якої її дії, включаючи жести й міміку, а також паралінгвістичні компоненти мови, відповідають тим словам, які вона в цей час вимовляє, висловлюючи компліменти іншій людині або вислуховуючи їх на свою адресу.

Конструктивний підхід до вирішення проблеми клієнта – прагнення психолога-консультанта не так позбавити клієнта від переживань з приводу проблеми, з якою той стикнувся, як, зберігши і примноживши енергію клієнта, спрямувати її на вирішення проблеми (у конструктивне русло).

Консультант-психолог – професійно підготовлений практичний психолог, який займається психологічним консультуванням.

Критерії оцінки результатів психологічного консультування – основи, показники, ознаки, за якими можна робити висновок про успішність проведення психологічного консультування і вирішення психологічних проблем клієнта.

Максималізм клієнта – бажання, прагнення клієнта досягти найбільш сприятливих для себе результатів психологічного консультування, зробити себе майже ідеальною людиною, позбутися вад за мінімальних затрат зусиль і часу.

Можливості психолога-консультанта – перелік того, що реально здатний чи не здатний зробити психолог-консультант у практичному вирішенні проблем, з якими до нього звертаються клієнти.

Моральна підтримка клієнта з боку психолога-консультанта – емоційна, словесна підтримка клієнта консультантом-психологом у формі співчуття, співпереживання йому, схвалення, похвали і т. ін.

Морально-етичні вимоги до роботи психолога-консультанта – вимоги, що висуваються до роботи психолога-консультанта відповідно до морально-етичного кодексу практичного психолога. За розбіжностей його дій із положеннями цього кодексу психолог несе моральну, а іноді й юридичну відповідальність перед суспільством і колегами по роботі.

Невпевненість клієнта в собі – відсутність у клієнта впевненості у своїх силах і можливостях, у тому, що він може успішно подолати свої життєві проблеми.

Неформальна обстановка спілкування психолога-консультанта з клієнтом – така обстановка, в якій психолог-консультант і клієнт спілкуються один з одним і сприймають один одного як цілком рівноправних у всіх стосунках людей, добре знайомих особисто, а не як офіційних осіб.

Об'єктивні ознаки результативності психологічного консультування – реальні ознаки, підтверджені результатами спостереження і оточенням (окрім самого психолога-консультанта і клієнта), завдяки яким можна робити цілком об'єктивний висновок про результативність психологічного консультування.

Образ я-клієнта – уявлення клієнта про самого себе, про свої психологічні особливості.

Оперативна допомога клієнтові – термінова, поточна допомога психолога-консультанта клієнтові, яка розрахована на досягнення швидкого ефекту від проведеного консультування.

Особистісні якості психолога-консультанта – сукупність загальних і спеціальних якостей особистості, якими володіє або повинен володіти психолог-консультант як професіонал для успішного виконання своїх обов'язків.

Перманентна проблема клієнта – постійна, типова проблема, яка в цього клієнта існує досить давно або періодично з'являється в його житті.

Постконсультативне спілкування психолога-консультанта з клієнтом – спілкування психолога-консультанта з клієнтом після того, як психологічне консультування в основному завершилося і клієнт отримав необхідні рекомендації щодо практичного вирішення його проблеми.

Принцип «тут і тепер» – правило проведення психологічного консультування, згідно з яким свідомість (увага, пам'ять, уява і мислення) клієнта під час проведення консультування повинна бути зосереджена на тому, що відбувається тепер, а не на тому, що було в минулому чи **може** відбутися в майбутньому.

Проблемне інформування клієнта (про суть його проблеми) – пояснення клієнтові суті його проблеми у всій її складності, під час якого розуміння проблеми психологом-консультантом і самим клієнтом може і збігатися, і не збігатися.

Професійна компетентність психолога-консультанта – знання і практичні вміння психолога-консультанта, завдяки яким він може дієво допомагати клієнтам у вирішенні їхніх життєвих, психологічних проблем.

Професійна підготовка психолога-консультанта – знання, уміння, навички, які потрібні професійно підготовленому психологові-консультантові для успішного виконання своєї роботи.

Професійні якості психолога-консультанта – перелік індивідуальних психологічних якостей, якими повинен володіти професійно підготовлений психолог-консультант.

Процедура консультування – група об'єднаних один з одним, спрямованих на досягнення однієї, окремо взятої мети консультування і, як правило, застосованих спільно прийомів психологічного консультування.

Процедура оцінювання психологічного консультування – прийоми та способи, за допомогою яких зазвичай оцінюють результати проведеного психологічного консультування і успішність вирішення проблеми, з якою клієнт звернувся у психологічну консультацію.

Процедура підкріплення (емоційної підтримки) клієнта – прийоми, за допомогою яких психолог-консультант емоційно підтримує клієнта, особливо на стадії сповіді й у процесі її спільної інтерпретації.

Психологічне консультування – практичне надання дієвої психологічної допомоги порадами та рекомендаціями людям, які її потребують, професійно підготовленими спеціалістами, психологами-консультантами.

Реальність проблеми клієнта – відповідність тієї проблеми, про яку клієнт розповідає психологові-консультантові, справжньому стану речей. Проблема, позначену клієнтом, вважають реальною, якщо вона насправді існує і не є надуманою.

Результативність психологічного консультування – кінцевий підсумок психологічного консультування, його практичний результат у вирішенні проблеми, з якою клієнт звернувся у психологічну консультацію.

Рефлексія (у ході спілкування з людьми) – усвідомлення людиною своїх дій, думок і почуттів, а також того, як її сприймають ті, з ким вона спілкується.

Секретар-референт психологічної консультації – один із працівників допоміжного персоналу психологічної консультації, завданням якого є прийом клієнтів й отримання від них первинної інформації, потрібної для початку психологічної консультації, а також інформування клієнтів про умови проведення консультації.

Ситуація психологічного консультування – умови, в яких організують і проводять психологічне консультування.

Спеціальні вимоги до психологічного консультування – ряд вимог до психолога-консультанта і до психологічного консультування, пов'язаних із різноманітними сферами життя людини: інтимно-особистісною, сімейною, психолого-педагогічною, діловою тощо.

Сповідь клієнта – детальна розповідь клієнта психологові-консультантові про свою проблему із врахуванням його відповідей на питання психолога консультанта.

Стратегія психологічного консультування (у виробленні практичних рекомендацій клієнтові) – спосіб досягнення мети, яку ставить перед собою психолог-консультант, його типові дії щодо клієнта на завершальній стадії проведення психологічного консультування, під час формулювання практичних рекомендацій до вирішення його проблеми.

Суб'єктивні ознаки результативності психологічного консультування – уявлення, переконання, відчуття клієнта і психолога-консультанта, які свідчать про те, що проведене психологічне консультування виявилось успішним.

Супервізор – спеціаліст, який професійно контролює і безпосередньо керує діяльністю практичного психолога-початківця, а саме психолога-консультанта.

Теоретична орієнтація психолога-консультанта – теоретичні знання, які поділяє та використовує психолог-консультант у практичній роботі з клієнтами, особливо на стадії інтерпретації сповіді та вироблення практичних рекомендацій для вирішення проблеми клієнта.

Техніка проведення психологічного консультування – прийоми і засоби, які на кожному з основних етапів психологічного консультування в рамках відповідних процедур консультування застосовує психолог-консультант для визначення і правильного вирішення проблеми клієнта.

Тимчасове вирішення проблеми клієнта – таке вирішення проблеми, яке хвилює клієнта, яке лише на деякий час знімає її гостроту, але не вирішує проблему повністю і не гарантує повторення чи загострення відповідної проблеми в майбутньому.

Тривалість контакту психолога з клієнтом – час, протягом якого психолог-консультант спілкується із клієнтом під час однієї чи декількох особистих зустрічей із ним.

Умови результативності психологічного консультування – сукупність умов, які позитивно чи негативно впливають на результати психологічного консультування, включаючи ступінь складності вирішуваних проблем, настроїв клієнта, досвід і професіоналізм психолога-консультанта.

Ціль психологічного консультування – очікуваний кінцевий результат психологічного консультування, на фактичне досягнення якого воно спрямоване.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. Афанасьєва Н. Є. Психологічне консультування фахівців екстремального профілю: теорія, методологія, практика: монографія. Харків: НУЦЗУ, 2017. 315 с.
2. Булах І. С., Кузьменко В. У., Помиткін Е. О. Консультативна психологія: підручник. Вінниця: Нілан, 2014. 484 с.
3. Васьківська С. В. Основи психологічного консультування: Навч. посіб. Київ: Четверта хвиля, 2004. 256 с.
4. Васьківська С. В. Технологія консультування. Київ: Главник, 2005. 96 с.
5. Васьківська С. Психологічний запит клієнта. *Психолог*. 2007. (№ 4). С. 17–18.
6. Вашека, Т. В. Основи психологічної практики: навч. посіб. Київ: НАУ-друк, 2009. 200 с.
7. Гірник А. М. Тренінг комунікативних умінь. Київ, 1995.
8. Гольдштейн А., Хомик В. Тренінг умінь спілкування: як допомогти проблемним підліткам / пер. з англ.. В. Хомика. Київ: Либідь, 2003. 520 с.
9. Гриценюк Л. Техніка «Я-висловлювання». *Психолог*. 2005. Лист. (№ 44). С. 17–20.
10. Диференційна діагностика неврозів: метод. рек. / В. В Кардаш, Н. І. Кардаш. Луцьк, 2000.
11. Карамушка Л. Основи психолого-управлінського консультування: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: МАУП, 2002. 136 с.
12. Кісарчук З. Г., Єрмусевич О. І. Психологічна допомога сім'ї: Навч. посіб: У 3 кн. Київ: Главник, 2006. Кн. 1. 128 с.
13. Климчук В. О. Сучасне психологічне консультування та психотерапія: дискурс соціального конструкціонізму. *Практична психологія та соціальна робота*. 2013. № 2. С. 63–68.
14. Колесник А. Корекційні вправи на розвиток пам'яті та уваги. *Психологічна газ.* 2007. № 6. С. 21–27.
15. Комарова Н. М. Особливості консультативної роботи з сім'ями, які виховують біологічно нерідних дітей. *Соц. Працівник*. 2006. 15. С. 14–31.
16. Комінко С. Б., Кучер Г. В. Кращі методи психодіагностики. Київ: Карт-бланш, 2005. 406 с.

17. Коростельов В. Управлінське консультування: Навч. посіб. Київ: МАУП, 2003. 104 с.
18. Коханенко Л. Проблеми самогубства: погляди І. Сікорського та сучасні дослід. *Практична психологія та соціальна робота*. 2002. № 4. С. 49–51.
19. Лісова О. С. Психологія суїцидальної поведінки. Чернівці: АНТ ЛТД, 2004. 233 с.
20. Логвиненко О. І. Врахування детермінантів професійної деформації працівників ОВС як фактор запобігання суїцидальним проявам. *Психологія суїцидальної поведінки: Діагностика, корекція, профілактика*. Київ: РВВ КІВС, 2000. С. 103–106.
21. Магдисюк Л. І., Мельник А. П. Психологія життєвих криз та кризове консультування: навч.-метод. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 100 с.
22. Магдисюк Л. І., Федоренко Р. П. Медико-психологічне консультування: навч.-метод. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. 332 с.
23. Магдисюк Л. І., Федоренко Р. П. Практикум психологічного консультування в юридичній сфері: навч. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 320 с.
24. Магдисюк Л. І., Павлова Б. В., Гнатоюк І. Медико-психологічне консультування осіб з серцево-судинними захворюваннями. *Психологія: реальність і перспективи*: зб. наук. пр. / упоряд. Р. В. Павелків та ін. Рівне: РДГУ, 2020. Вип. 14. С. 144–149.
25. Магдисюк Л. І., Федоренко Р. П. Практикум психологічного консультування в юридичній сфері: навч. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2019. 320 с.
26. Магдисюк Л. І., Федоренко Р. П. Психологія життєвих криз : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. 292 с.
27. Магдисюк Л. І., Федоренко Р. П. Психологічне консультування : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 360 с.
27. Мазур О. Дитячі страхи: діагностика та корекція. *Психолог*. 2007. № 39. С. 15–18.
28. Максимова Н. Ю Сімейне консультування: навч. посіб. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. 304 с.
29. Медведєв В. С. Самогубство як проблема юридичної психології. *Актуальні проблеми суїцидології*. Київ, 2002. Ч. 2. С. 121–126.
30. Медведєв В. С. Суїцид та професійна деформація працівників органів внутрішніх справ. *Психологія суїцидальної поведінки: Діагностика, корекція, профілактика*. Київ: РВВ КІВС, 2000. С. 62–65.

31. Мельник А. П., Магдисюк Л. І., Дучимінська Т. І. Патопсихологія та спецпрактикум з клінічної психодіагностики: навч.-метод. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 152 с.
32. Мельничук О. Б. Основи психоконсультування та психокорекції. Київ: Каравела, 2015. 390 с.
33. Миколайський М. В., Марусинець М. М. Клінічна психодіагностика: практикум: навч. посіб. Івано-Франківськ: Вид-во «Плай» ЦІТ Прикарпатського нац. ун-у ім. В. Стефаника, 2009. 279 с.
34. Морозов С. М. Психодіагностика. Тести. Методика та практика застосування. Київ: Главник, 2004. 221 с.
35. Мушкевич М. І. Психотерапія: Навчальний посібник. Луцьк: «Вежа», 2017. 474 с.
36. Осадько О. Ю. Технології психологічного консультування. Київ: Ред. загальнопедагог. газ., 2005. 128 с.
37. Основи практичної психології / В. Панок та ін. 2-ге вид., стереотип. Київ: Либідь, 2001. 536 с.
38. Основи психолого-управлінського консультування: Навч. посіб. / за наук. ред. Л. М. Карамушки. Київ: МАУП, 2002. 136 с.
39. Патопсихологія суїцидальної поведінки / за ред. В. П. Москальця. Психологія суїциду. Київ, 2004. С. 145–209.
40. Психологічна допомога сім'ї: Навч. посіб.: У 3 кн. / за заг. ред. З. Г. Кісарчук. Київ: Главник, 2006. Кн. 2. 160 с.
41. Психологічна допомога сім'ї: Навч. посіб.: У 3 кн. / за заг. ред. З. Г. Кісарчук. Київ: Главник, 2006. Кн. 3. 144 с.
42. Психологічна допомога учасникам АТО та їх сім'ям: кол. моногр. / за заг. ред. М. Мушкевич. Вид. 2-ге, змін. та доповн. Луцьк: Вежа-Друк, 2016. 356 с.
43. Психологія екстремальності та психопрофілактика психічної травми й суїцидальних намірів: навч.-метод. посіб. / Л. І. Магдисюк та ін. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 236 с.
44. Психологія життєвої кризи / за ред. Т. М. Титаренко. Київ: Агропромвидав України, 1998. 348 с.
45. Психотерапевтичний практикум. Випуск 1. Класичний психоаналіз / упор. З. С. Карпенко. Івано-Франківськ: Гостинець, 2004.
46. Психотерапевтичний практикум. Класичний психоаналіз. Івано-Франківськ: Гостинець, 2004. Вип. 1. 60 с.
47. Рябченко В. Психологічна консультація. Інформація про роботу з очною, заочною та дистанційною формами проведення. *Психолог*. 2007. Квіт. (№ 13/15). С. 71–73.

48. Серета Р., Легенька Ю. Соціально-психологічні аспекти суїцидальної поведінки. Методичні рекомендації. Рівне, 2010. 56 с.
49. Скребець В. О. Основи психодіагностики. Київ: Слово, 2003. 192 с.
50. Собченко О. М. Вплив психологічних засобів на пост травматичні розлади рятувальників в період реадаптації. *Вісник. Київ. міжнар. ун-т.* Київ, 2006. С. 148–154.
51. Терлецька Л. Г. Основи психодіагностики: Навч. посіб. Київ: Главник, 2006. 144 с.
52. Титаренко Т. М. Кризове психологічне консультування. Київ: Главник, 2004. 96 с.
53. Тюптя, Л. Т., Іванова І. Б. Соціальна робота: теорія і практика: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2008. 574 с.
54. Федоренко Р. П., Мушкевич М. І., Дучимінська Т. І., Магдисюк Л. І. Психологія молоді сім'ї: монографія. Вид. 2-ге, доповн. та змін. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. 392 с.
55. Федоренко Р. П., Мушкевич М. І., Коширець В. В. Психологічне консультування: зміст, прийоми, технології. Вид. 2-ге, змін. та доп. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. 368 с.
56. Федоренко Р.П. Практикум з психологічного консультування: навчально-методичний посібник. Луцьк: «Вежа», 2005. 105 с.
57. Федоренко Р.П. Психологія молоді сім'ї та сімейна криза: монографія. Луцьк: «Вежа», 2007. 195с.
58. Федоренко Р.П. Психологія сім'ї: навч. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 480 с.
59. Федоренко Р.П. Психологія суїциду: навч. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2016. 340 с.
60. Федоренко Р.П. Психологія суїциду: навч. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2023. 520 с.
61. Федоренко Р.П., Шкарлатюк К.І. Психологічний практикум з консультування: зміст, прийоми, технології. Луцьк : Східноєвроп.нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 200 с.
62. Хазратова Н. В. Психологічні проблеми та особистісні кризи студентського віку. *Особистісні кризи студентського віку.* Луцьк, 2001. С. 14–18.
63. Хомич Г. О., Ткач Р. М. Основи психологічного консультування: Навч. посіб. Київ: МАУП, 2000. 152 с.

64. Хомич Г.О., Ткач Р.М. Основи психологічного консультування: Навч. посіб. Київ: МАУП, 2004. 152 с.
65. Цимбалюк І. М. Психологічне консультування та корекція: навч. посіб. Київ: Професіонал. 2007. 544 с.
66. Цільмак О.М., Конуп О.Ф. Пізнання психології особистості та майстерності професійної взаємодії: тренінговий комплекс: методичний посібник. Одеса: РВВ ОДУВС, 2008. 88 с.
67. Шкарлатюк К.І. Ціннісно-сміслові орієнтації осіб, які пережили психотравму. *Психологія. Цінності. Особистість*. Луцьк, 2016. С. 212–218.
68. Шкарлатюк К.І. Емоційна регуляція професійної діяльності медичних працівників. *Науковий вісник Чернівецького університету. Збірник наукових праць*. Серія: Педагогіка та психологія. Чернівці, 2014. Вип.688. С. 199-205.
69. Hrytsiuk, I., Magdysyuk, L., Zamelyuk, M., Podoliak, I. Peculiarities of professional culture development in modern youth in Ukraine. *Youth Voice Journal*. Great Britain: 2021. Vol. 11. P. 1-19.
70. Mahdysiuk, L., Tryhub, H., Duchiminska, T., Kulchytska, A., & Zasiiekina, L. (2020). Verbal Expression of Preparedness in Retirement Planning Interviews. *East European Journal of Psycholinguistics*, 7(2).
71. Rogers C. R. A theory of therapy, personality, and interpersonal relationships, as developed in the client-centered framework. *Psychology, the study of a science*. New York: McGraw-Hill, 1959. Vol. 3: Formulations of the person and the social context. P. 184–256.
72. Rogers C. R. On becoming a person: A therapist view of psychotherapy. New York: Peter D., Kramer M. D., 1995. 415 p.
73. Zamelyuk M., Mahdysiuk L. The Mastery of Art Therapy in Working with Preschool Children. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series «Pedagogy and Psychology»*. 2021. Vol. 7, No 2. P. 79-85

